

PROF. DR HAB. MAREK GEDL
30 czerwca 1934 – 26 września 2014

W piątek 26 września 2014 roku odszedł od nas Profesor Marek Gedl, znakomity archeolog formatu europejskiego, prawie bezprzykładny tytan pracy, co poświadcza chociażby Jego ogromny dorobek w zakresie publikacji, jaki nam zostawia. W czwartek 2 października 2014 na krakowskim Cmentarzu Rakowickim w ostatniej drodze towarzyszyła Profesorowi Markowi Gedlowi wielka gromada jego Koleżanek i Kolegów, studentów i wychowanków, jak też delegacje z prawie wszystkich ważniejszych instytucji archeologicznych w Polsce. Dla mnie odejście Marka było szczególnie bolesnym doznaniem i to nie jedynie z powodu uświadamiania sobie, jaką stratę ponosi europejska archeologia epoki brązu i wczesnej epoki żelaza, ale przede wszystkim dlatego, że prawie od początku naszych wspólnych studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim stawał się dla mnie takim moim „Bratem z wyboru”. Łączyły nas bliskie więzi przyjaźni, wiele wspólnych przeżyć. Podobnie bliskie więzi łączyły nasze rodziny. Zły los sprawił, że nie mogłem uczestniczyć w Jego ostatnim pożegnaniu.

Profesor Marek Gedl swoją karierę zawodową rozpoczął już na ostatnim roku naszych studiów. W 1955 roku został zatrudniony w ówczesnej Katedrze Archeologii Polski UJ i z tą uczelnią pozostał związany do przejścia na emeryturę, a właściwie do końca swoich dni. Gdybym chciał ująć krótko istotę postawy Marka, jako badacza, to zaakcentowałbym dwie podstawowe cechy Jego działalności naukowej. Jedną to stały związek z archeologią Uniwersytetu Jagiellońskiego. Druga natomiast to niezmienna postawa metodologiczna w uprawianiu nauki, którą można by określić jako wierność tradycyjnej archeologii, związanej z pozytywistycznym etapem w jej dziejach. To określenie miewa czasami obecnie odbiór pejoratywny, co nie jest słuszne, gdyż był to czas tworzenia podstaw badawczych naszej dyscypliny i istotny, początkowy etap w jej historii. Pozostając do końca wiernym temu nurtowi archeologii tradycyjnej, wykonał gigantyczną pracę, która zwłaszcza na polu źródłoznawczym pozostanie na lata trwałym dorobkiem nie jedynie polskiej archeologii. Zasługi Profesora Marka Gedla w zakresie poszerzania bazy źró-

dłowej dla badań nad przeszłością, która była takim ogólnym celem archeologii, są bezprzykładne. Czynił to zarówno na polu badań terenowych, prowadząc wielkie, wielosezonowe badania wykopaliskowe na cmentarzyskach ludności wyróżnianej archeologicznej kultury łużyckiej, będącej przedmiotem jego zainteresowań badawczych, takich jak Kietrz, Danków, Zbrojewsko i inne, jak również poprzez liczne publikacje źródłowe. W przypadku tych ostatnich są to dokonania dużej miary. Obejmują przede wszystkim wyniki prowadzonych prac wykopaliskowych w terenie i w tej grupie na szczególną uwagę zasługuje wielotomowe opracowanie źródłowe wyników badań w Kietrzu na Górnym Śląsku. Innym gigantycznym dokonaniem Marka Gedla jest Jego wieloletni aktywny udział w dużym międzynarodowym przedsięwzięciu, jakim jest katalogowa publikacja wyrobów z brązu w serii *Prähistorische Bronzefunde*. Pomimo dostrzegalnych różnych wad tej serii, dziś także przy rozwoju elektronicznych środków przekazu tracącej po części swój dotychczasowy sens i wymagającej zapewne nowej formy, to użyteczność dotychczas opublikowanych tomów dla badań jest bezdyskusyjna. Udostępniają one bowiem zabytki-źródła rozsiane po wielu muzeach, choć w wielu przypadkach nieodzowne pozostanie bezpośrednio zapoznanie się z nimi. Praca nad przygotowaniem poszczególnych tomów katalogowych była i jest iście benedyktyńska i szybko zniechęciła wielu w Europie. Marek Gedl jest jedynym przykładem niezmiennej wytrwałości w realizacji tego przedsięwzięcia i jest Autorem, jak nikt inny, wielu tomów tej serii. Mając możliwość powiedzenia paru słów przy okazji uroczystości Jego jubileuszu na Uniwersytecie Jagiellońskim, wyraziłem podziw dla wysiłku nad przygotowaniem kolejnych tomów i że nie zraża Go monotonia tej pracy, nie będąca przecież monotonią ravelowską.

Marek Gedl w swoim nader bogatym dorobku publikowanym ma również wiele prac typu syntez prahistorycznych, głównie poświęconych problematyce epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Wspomnienie moje o Marku nie ma na celu omawianie szczegółowe Jego dorobku naukowego, tak więc ograniczę się jedynie do przywołania kilku przykładów z tego kręgu Jego publikacji. Marek jest Autorem podstawowej monografii kultury łużyckiej na Górnym Śląsku, monografii kultury przedłużyckiej, kilku opracowań poświęconych obrządkowi grzebalnemu ludności kultury łużyckiej, wpływom kultury halsztackiej na ziemiach polskich. Był redaktorem kilku ważnych zbiorowych opracowań z zakresu problematyki epo-

ki brązu i wczesnej epoki żelaza, m.in. poświęconych południowemu pograniczu kultury łużyckiej, która była pokłosiem zorganizowanej przez Niego w Krakowie konferencji, podobnie jak kolejnej o grodach wczesnej epoki brązu, zróżnicowaniu kultury łużyckiej, początkach kultur pól popielnicowych. Profesor Marek Gedl uczestniczył w licznych konferencjach w kraju i zagranicą, zawsze aktywnie z referatem i udziałem w dyskusjach. Było mi dane zapewne w większości przypadków być współuczestnikiem tych spotkań, co bardzo miłe wspominać. Marek był zapalonym turystą, o ogromnym zasobie wiedzy o historii i zabytkach okolicy, tę pasję ja też podzielałem, stąd też każde nasze pobyty na konferencjach w wolnych chwilach wykorzystywaliśmy na wędrowki po okolicy.

Profesor Marek Gedl przez całe swoje życie zawodowe był dydaktykiem uniwersyteckim, przekazującym swoją wiedzę pokoleniom studentów. Wychował wielu swoich uczniów, dziś doktorów archeologii, a w części także profesorów uniwersyteckich. Był promotorem i recenzentem wielu rozpraw doktorskich, habilitacyjnych, jak również przygotowywał opinie w przewodach profesorskich. Swojej działalności dydaktycznej nie ograniczał jedynie do wspomnianych powyżej działań, jest także Autorem podręczników uniwersyteckich, jednego poświęconego kulturze łużyckiej i drugiego archeologii powszechnej epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Są one również utrzymane w stylu tradycyjnej archeologii, będącej dla Marka Jego trwałą formułą metodologiczną. Oba podręczniki dostarczają jednak podstawowy i niezbędny zasób wiedzy o tych wycinkach pradziejów, w którą winien być wyposażony każdy absolwent studiów archeologii.

Profesor Marek Gedl uczestniczył również aktywnie w organizacyjnym życiu archeologii, będąc m.in. członkiem wielu ważnych gremiów. Był m.in. członkiem korespondentem Niemieckiego Instytutu Archeologicznego, członkiem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN, a przez jedną kadencję także członkiem Prezydium Komitetu i przez wiele kadencji przewodniczącym Komisji Epoki Brązu i Wczesnej Epoki Żelaza.

Zawsze podziwiałem Marka za jego ogromną pracowitość, trudno było mi pojąć, jak znajduje czas na tyle działań na polu zawodowym, a przecież kochał wiele innych uroków życia, jak podróże, życie towarzyskie, w którym był urokliwym i dowcipnym gawędziarzem.

Na wspomnianych wyżej uroczystościach jubileuszowych w Krakowie zakończyłem moje wystąpienia życzeniem, aby dotrzeć do końca naszej drogi z pogodą ducha i z nadzieją, że może i na nas na tym końcu czeka Bóg, a wtedy wypadnie zdać się nam na

Jego wyrozumiałość. Marek dotarł do tego końca, mimo dokuczliwej choroby, w pogodzie ducha, dziś uzyskał najważniejszą dla ludzkiego losu odpowiedź i jest już wolny od pytań.

Bogusław Gediga